

Praha 23.11.2005

55

Zpráva o rodiče 2004

Report on mother at childbirth 2004

Souhrn

Úhrnná plodnost žen v České republice v posledních letech stoupá, v roce 2004 připadlo na jednu ženu 1,23 dítěte. Těžiště plodnosti se přesouvá do vyšších věkových skupin, nejvyšší specifickou plodnost měly ženy ve věku 25 až 29 let. Nejvíce rodiček mělo středoškolské vzdělání s maturitou a polovina matek byly prvorodičky. Nadále pokračuje nárůst podílu dětí živě narozených mimo manželství (30 %) a nárůst podílu porodů císařským řezem (16,3 %). Většina matek netrpěla v těhotenství závažnějšími komplikacemi.

Summary

Total fertility rate in CR grows in recent years; in 2004 it was 1,23 child per one woman. The heft of fertility is moving to higher age groups, the highest age specific fertility was in age from 25 to 29 years. Most mothers had secondary education and half of mothers were primiparas. There are continuous trends of increasing proportions of extramarital live born children (30 %) and of Caesarean section deliveries (16,3 %). The major part of mothers did not suffer any complications in pregnancy.

V posledních pěti letech se v České republice pozvolna zvyšují hodnoty úhrnné plodnosti. Tento ukazatel nám říká, jaký průměrný počet živě narozených dětí by připadl na jednu ženu během jejího reprodukčního období (15 - 49 let) za předpokladu, že by specifické plodnosti podle věku zůstaly trvale na nezměněné úrovni daného kalendářního roku. Jde o ukazatel hojně používaný jak v mezinárodních srovnáních tak i pro znázornění časového vývoje. Od konce osmdesátých let úhrnná plodnost v České republice velmi prudce klesala až na historické minimum 1,14 v roce 1999. Od té doby opět pozvolna narůstá a v roce 2004 dosáhla hodnoty 1,23. Tento vývoj bývá připisován odkládání mateřství do vyššího věku. Mnoho žen dnes zakládá rodinu až po vybudování jistého finančního a bytového zázemí, dokončení vzdělávání a naplnění některých zájmových (např. cestovatelských) cílů, což nebyvalo ještě před dvaceti lety obvyklé a ženy začínaly s rozením potomků krátce po 20. roce věku. Současný vzestup plodnosti dokládá, že ženy narozené v silných ročnících poloviny 70tých let (nyní jim je okolo 30 let) teprve v posledních letech začínají přivádět na svět své děti. Přesto zůstává ČR zemí s jednou z nejnižších hodnot úhrnné plodnosti v Evropě.

Nejvyšší plodnost (počet živě narozených dětí ženám v daném věku na 1000 žen v této věkové skupině) byla v roce 2004 zaznamenána u žen ve věku 25 - 29 let a jejich plodnost nadále mírně roste. Až do roku 1997 měly ovšem podstatně vyšší plodnost ženy 20 až 24leté. Právě u nich byl nejprudší pokles plodnosti, který pokračuje i v době, kdy úhrnná plodnost opět roste. Velice rychle se zvyšuje plodnost žen mezi 30. a 34. rokem. Bude-li se u nás opakovat vývoj známý z mnoha zemí západní Evropy, budou časem tyto ženy

skupinou s nejvyšší plodností. Nevyšší nárůst plodnosti nastal u nejstarších matek nad 40 let, které ale představují z celku jen malý díl.

V České republice se zhruba 8 % dětí rodí matkám starším 35 let. V Evropském kontextu je ovšem tento podíl stále poměrně nízký. V Nizozemí, Irsku, Finsku, Španělsku a Švýcarsku se okolo 20 % všech dětí rodí matkám nad 35 let.

Pro více než polovinu rodiček v roce 2004 šlo o jejich první porod, třetina matek rodila podruhé a pouze necelých 15 % rodiček prožívalo třetí či další porod.

V roce 2004 bylo mezi rodičkami poprvé o něco málo více žen s vysokoškolským vzděláním než žen se základním nebo neukončeným vzděláním. Obě tyto skupiny představovaly společně čtvrtinu všech matek. Nejvyšší část tvořily ženy se středoškolským vzděláním s maturitou (40 %), kterých ještě v roce 1999 bylo téměř stejně, jako středoškolaček bez maturity (30 % v roce 2004).

Od konce sedmdesátých let se zvyšují počty dětí narozených mimo manželství. Celkové počty narozených se naopak snižují, takže dochází k poměrně rychlému nárůstu podílu narozených mimo manželství, který v roce 2004 už přesáhnul 30 %. Absolutní počty dětí narozených v manželství v posledních letech více méně stagnují.

Dalším setrvalým trendem posledních 15 let je nárůst podílu porodů císařským řezem. Tímto způsobem proběhlo v roce 2004 celkem 15 634 porodů (16,3 %). Někteří lékaři jako příčinu nárůstu v médiích uvádějí, že se někde provádějí i císařské řezy na přání rodičky a také se tím lékaři někdy jistí, aby porod dobře dopadl. Na tento postup panují mezi porodníky velice rozporuplné názory.

Velká většina rodiček (86 %) netrpěla v těhotenství žádnou závažnější komplikací. Jako nejčastější komplikace se objevoval hrozící předčasný porod (u 3,4 % rodiček), gestační hypertenze (1,3 %) a preeklampsie (1,0 %).

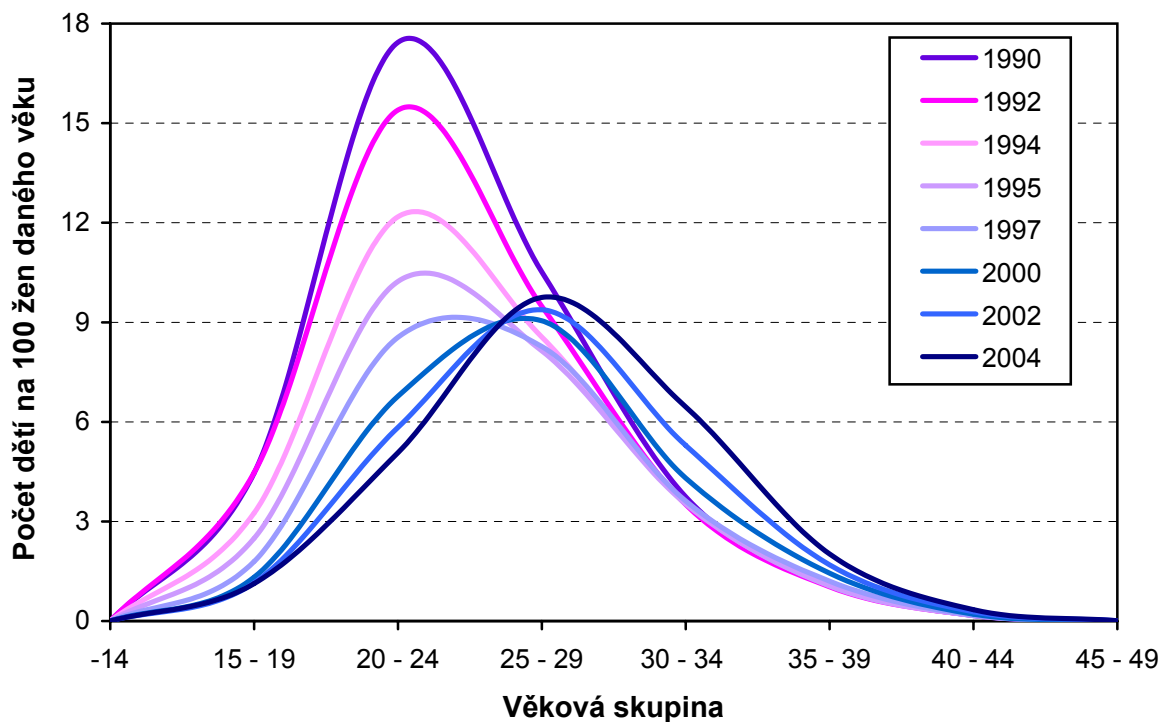
Mezi porodními komplikacemi byla nejčastěji, u poloviny matek, zaznamenána epiziotomie (nástřih hráze) a dále u 17 % porodní poranění (hráze nebo čípku). Ostatní porodní komplikace byly spíše vzácné (ztráta krve nad 500 ml - 2,4 %, ruptura dělohy - 0,1 %).

Podíl rodiček, kterým jsou při porodu podávány léky, v posledních letech zůstává zhruba stejný (okolo 90 %). Nejhojněji jsou zastoupena uterotonika (léky k posílení činnosti děložního svalstva), z nichž je nejznámější hormon oxytocin. Míra užívání jednotlivých skupin léků při porodu se od roku 2000 příliš nemění, mimo podávání antibiotik. V roce 2001 dostalo při porodu antibiotika 14 % rodiček, v roce 2004 už to bylo 22 % rodiček. Tento vývoj pravděpodobně souvisí také s nárůstem podílu porodů císařským řezem.

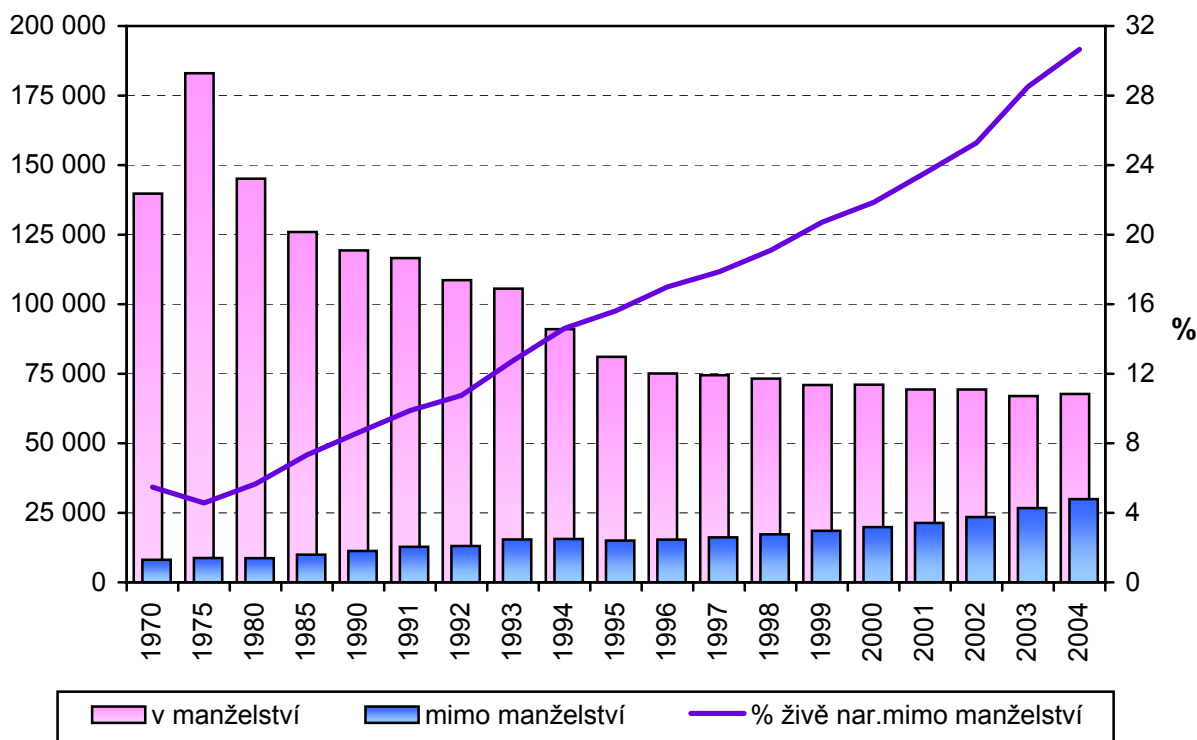
Zdrojem dat pro tuto aktuální informaci byl Národní registr rodiček, který je veden v Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Požadované údaje jsou do registru předávány buď v elektronické podobě podle závazného Datového standardu MZ ČR, nebo v listinné podobě na formulářích „Zpráva o rodičce“.

Vypracovala: Mgr. Helena Chodounská

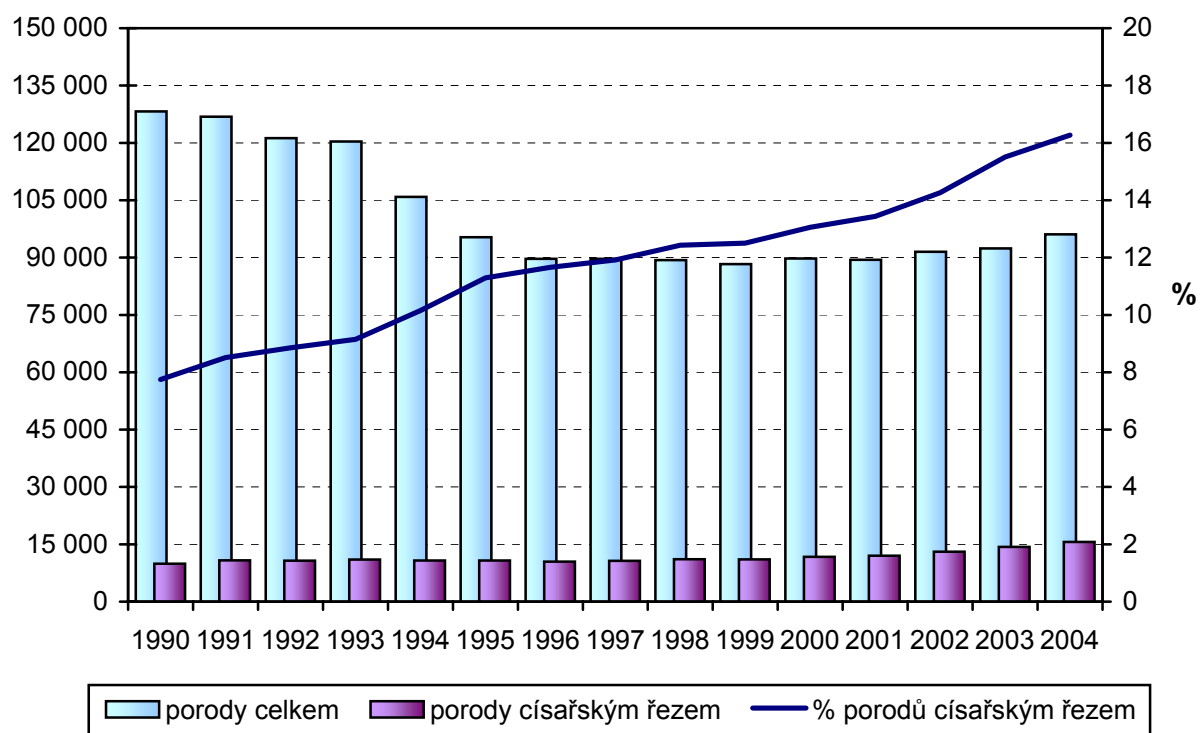
Vývoj specifických plodností podle věku

Vývoj živě narozených podle legitimacy

Vývoj absolutního počtu porodů a podílu císařských řezů

Struktura rodiček podle rodinného stavu

